POVEČANJE PROMETA IN POTROŠNJE

Vrednost nadrobnega blagovnega prometa je v prvih treh mesecih leta 1956 znašala 123,6 milijarde, leta 1957 pa 151,3 milijarde torej za 27,7 milijarde ali za 22,5 odstotka več. Porasla je torej tudi potrošnja oziroma je bilo kupljeno več blaga. Po količini je ta promet nekoliko manjši, ker je treba za povišanje cen v nadrobni prodaji odbiti okrog 2 odstotka. Tu prav tako ni upoštevana potrošnja prek tržne trgovine in potrošnja vasi iz lastne proizvodnje.

Povečanje potrošnje so po eni strani omogočili večji skladi potrošnega blaga, po drugi strani pa večji dohodki prebivalstva. Proizvodnja potrošnega blaga se je v celoti v primerjavi s prvim tromesečjem l. 1956 povečala za 21 odstotkov, uvoz pa je bil prav tako večji. V istem času so se povečali tudi dohodki prebivalstva, in to predvsem z izvajanjem odloka o povečanju plač v gospodarstvu in administraciji, z znatno večjim uporabljanjem potrošniških kreditov in s povečanjem števila zaposlenih.

Porast izvoza

Naš izvoz je znašal:
v prvem tromesečju l. 1956 19,2 milijarde din,
v prvem tromesečju l. 1957 25,6 milijarde din.

Povečanje znaša 6,4 milijarde ali 33 %. S tem je bil sedaj dosežen nekaj večji porast izvoza, kakor je bilo določeno za prve mesece. Razen tega je bil znatno povečan delež industrijskega blaga v skupnem izvozu. Ta delež znaša sedaj 75 odstotkov, medtem ko je l. 1956 znašal v prvem tromesečju 66 odstotkov. Možno je, da se bo v prihodnjih mesecih sorazmerno povečal delež kmetijstva, ker so možnosti za letino za sedaj dobre, vendar je popolnoma jasna tudi težnja po čedalje večjem izvozu industrijskega blaga.

Vzporedno s tem se povečuje tudi delež predelanih in visoko predelanih izdelkov v primerjavi s surovinami in drugimi nepredelanimi predmeti. Tako je bilo to razmerje v prvih treh mesecih (v milijonih din):

	1956	1957	porast
predelani izdelki	6.987	12.218	za 95 %
nepredelani izdelki	12.231	13.439	za 10 %

(Za predelane izdelke štejemo po mednarodni klasifikaciji kemične izdelke, predelane proizvode, stroje, aparate in vozila in razne končne izdelke).

Uvoz se je povečal od 34 na 40,4 milijarde, to je za okrog 19 odstotkov. Povečal se je za denarni znesek 6 milijard 435 milijonov, torej približno toliko, kolikor se je povečal tudi izvoz. Posebno se je povečal uvoz surovin, materiala za proizvodnjo in blaga za široko potrošnjo.

Več zaposlenih kakor v začetku leta 1956

V industriji in rudarstvu je bilo v prvem tromesečju letos zaposlenih 6 odstotkov več delavcev in uslužbencev kakor v prvih treh mesecih l. 1956. Ker je bila v istem času industrijska proizvodnja večja za 21 odstotkov, je ob tem povečanju delovna storilnost v industriji znatno večja.

Zaposlitev večjega števila delavcev so omogočili mnogo ugodnejši pogoji za proizvodnjo kakor v l. 1956. Po podatkih uradne statistike je bilo v januarju in februarju skupno zaposleno v družbenem sektorju gospodarstva okrog 150.000 oseb več kakor v januarju in februarju l. 1956. To povečanje se nanaša predvsem na industrijo in promet.

Gradbeništvo: Večji delež del na zgradbah standarda

V zadnjih letih se je gibal delež družbenega standarda v skupni vrednosti gradbenih del stalno okrog 30 odstotkov (prej je bil še manjši). V prvih mesecih letos se to razmerje spreminja v korist del na zgradbah družbenega standarda. Njihov delež je znašal:

v povprečju l. 1956	30,0 %,
v prvih treh mesecih l. 1956	32,5 %,
v prvih treh mesecih l. 1957	45,0 %.

Vsekakor je v začetku letošnjega leta večji kakor v začetku lanskega leta tudi ves obseg gradbenih del. Po začasnih podatkih znaša povečanje (v dejansko opravljenih delovnih urah) 27 odstotkov. Za graditev ugodne vremenske razmere in splošno oživljanje tržišča ter gradbeniške iniciative so vzroki tega porasta.

Po istih podatkih se je število zaposlenih povečalo za okrog 18 odstotkov, torej znatno manj kakor dejansko opravljeno delo. Vendar to še ne nudi zanesljive osnove za sklepe o delovni storilnosti, ker podatki o delovni sili in proizvodnji tukaj niso primerljivi v enaki meri kakor v industriji, preteklo razdobje, za katero so podatki na razpolago, pa ni dovolj dolgo za take sklepe.

Gradbena obrt in stanovanjska graditev

Pri zaključnih delih stanovanjske graditve dela 25 vrst gradbenih obrtnikov, od katerih nekateri gradijo in vgrajujejo kovinske, lesene in kamenite sestavne dele, drugi vgrajujejo razne instalacije, tretji pa obdelujejo notranje in zunanje površine zgradb. Ta dela so v skupni vrednosti zgradbe udeležena s povprečno 47 odstotki. Iz teh nekaj podatkov je razvidno, kako pomembna je razvitost gradbene obrti za stanovanjsko graditev.

Pri nas se je v času od l. 1952 do 1956 število tako zasebnih kakor tudi družbenih obrtnih obratov povečevalo iz leta v leto, prav tako se je povečevalo tudi število delavcev. Kljub temu pa se zmogljivosti niso povečale tako, kakor je zahteval obseg zgradb družbenega standarda. V gradbeni obrti namreč skoraj 100 odstotno delajo ročno, tako delo pa je drago.

Doslej smo v to vejo malo investirali. Zato je gradbena obrt ostala z nerazvitimi zmogljivostmi ter je v nekem smislu v monopolnem položaju. Zato cene rastejo, zgradbe pa dokončujemo le počasi. Da bi industrializirali proizvodnjo gradbene obrti, se moramo lotiti tipizacije posameznih delov za ugrajevanje ter postopno preiti na polmontažni in montažni sistem graditve.

Prva faza napredka obrtnih proizvajalnih sil je njeno opremljanje z mehanizacijo in mehaniziranim orodjem. Da bi to dosegli, bi bilo potrebno investirati okrog pet milijard dinarjev. S temi sredstvi bi lahko povečali zmogljivosti gradbene obrti tako, da bi bila sposobna opraviti povprečno na leto za okrog 64 milijard dinarjev gradbeno-obrtnih del. Brez teh investicij bi se pojavil absolutni deficit strokovnih delavcev pri instalaterjih vodovodov, kanalizacije in centralne kurjave, nadalje pri teracersko-fasaderskih, kamnoseških, keramičnih in parketarskih obrtih.

V kakšni meri je mogoče povečati delovno storilnost v gradbeni obrti, kažejo rezultati analize o možnosti mehaniziranja obrtnih del in o prihrankih, ki jih s tem dosežemo:

Vrsta dela	Mehaniziranost gradbenih obrti v odstotkih	
	Možna	Dosedanja
Elektroinstalaterska	0 do 50	45 do 90
kamnoseška	do 75	do 95
ključavničarska in kleparska	do 45	do 70
parketarska	—	do 80
teracerska	10 do 20	do 80

Tako bi dosegli prihranek, ki bi prišel do izraza v zmanjšanju potrebnega števila delovnih ur, in to:

Dela	Odstotek prihranka delovnih ur
Elektroinstalaterska	35
Vodovodnoinstalaterska	15
Instalacije centralne kurjave	32
Teracerska	11
Ključavničarska in kleparska	61
Parketarska	50

Oprema, mehanizacija in mehanizirano orodje, ki bi jih nakupili iz sredstev, o katerih smo govorili, bi lahko zamenjali nad 6 tisoč strokovnih delavcev v obrti. Tako bi delno zmanjšali deficit pri gradbeno obrtnih delavci. Drugi del bi morali nadomestiti z industrijskim načinom graditve, s tipizacijo in standardizacijo materiala, z modernizacijo tehnoloških procesov in tako dalje.

Del povečanja storilnosti dela bi bilo mogoče doseči tudi z boljšo organizacijo pri izvajanju del. Najboljša organizacija del v dosedanjem razdobju je bila tam, kjer so bile gradbeno obrtne delavnice organizirane v okviru samih gradbenih podjetij.

Najpomembnejšo nalogo za napredek gradbene obrti imajo v vsakem primeru ljudski odbori. Predvsem je treba zagotoviti čim širši razvoj zmogljivosti te veje. Investicijske sklade v okrajih bi lahko izkoristili v ta namen mnogo bolj kakor doslej.

J. Valentinčič